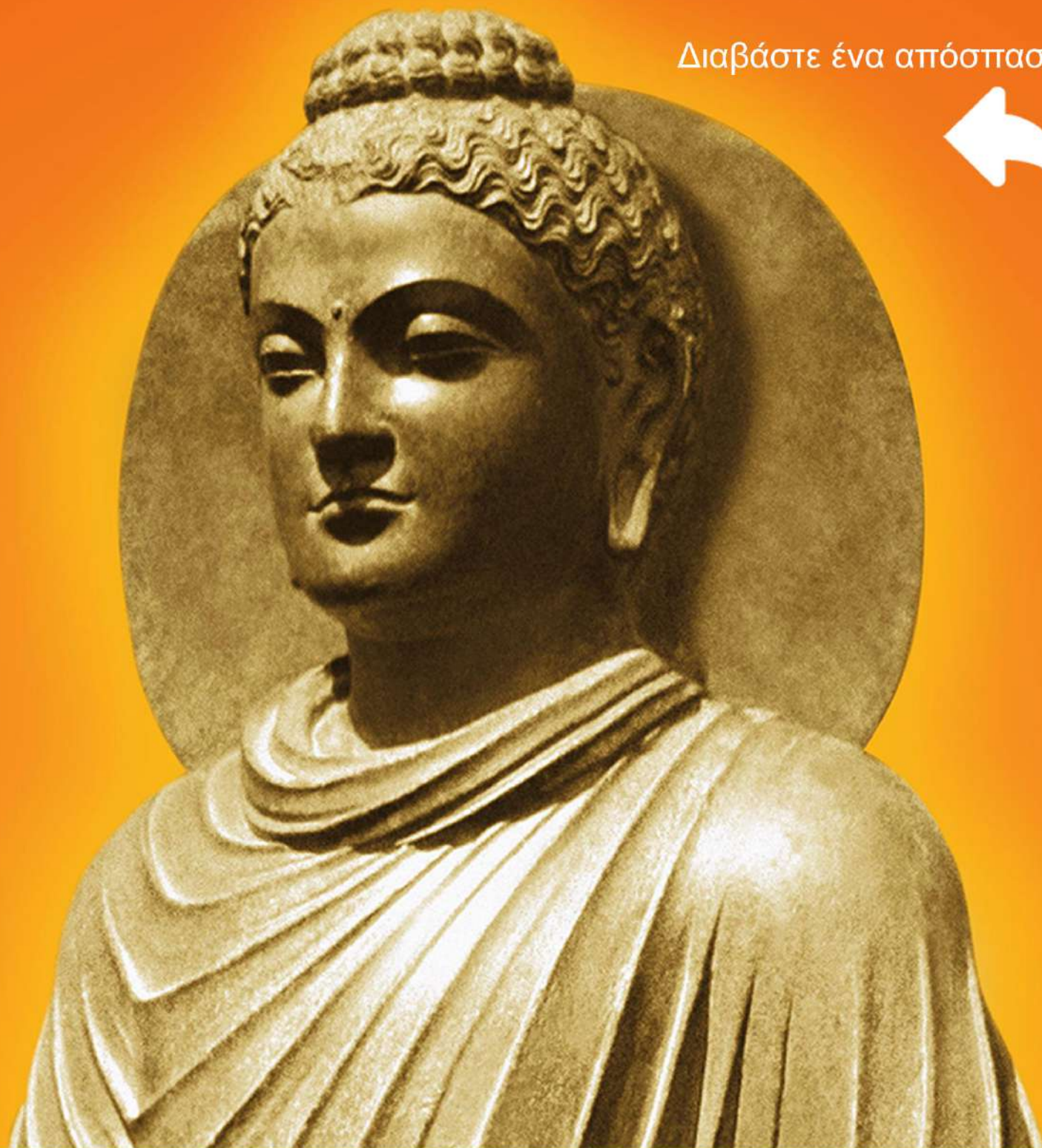

ΑΥΤΑ ΠΟΥ Ο ΒΟΥΔΔΑΣ ΔΙΔΑΞΕ

Διαβάστε ένα απόσπασμα

Δρ Βάλπολα Ράχουλα

Αναθεωρημένη Έκδοση με Πρόλογο του Καθηγητή Πολ Ντεμιεβίλ

Ο Βούδας ως *Μπραϊσάτζια γκούρου* ή *Μπραισάκα* (*Bhaisajya guru* ή *Bhisakka*) στα κείμενα της Πάλι (A III, σ. 237· It, σ. 101), ο Μεγάλος Ιατρός για τα δεινά του κόσμου. Κρατάει το ιατρικό βαζάκι στο αριστερό του χέρι, σηκώνοντας το δεξί του χέρι στην *Αμπαγια μούντρα* (*Abhaya-mudra*), το σύμβολο της ασφάλειας και της ειρήνης.

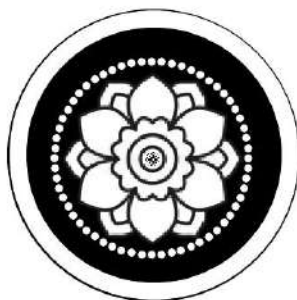
—Γιακούσι Νυοράι. Ξύλο, 9ος αιώνας μ.Χ., Ναός Γκάνγκο Τζι, Ιαπωνία.
Φωτογραφία: Μπουλόζ, Παρίσι.

W A L P O L A S R I R A H U L A
Tripitakanāgīśvarāchārya
(Ανώτατος Καθηγητής των Βουδιστικών Γραφών Τριπίτακα)

Αυτά που ο Βούδας Δίδαξε

(Αναθεωρημένη Έκδοση)

Τίτλος Πρωτοτύπου:
What the Buddha Taught

Πρόλογος του Καθηγητή
ΠΟΛ ΝΤΕΜΙΕΒΙΑ
(PAUL DEMIEVILLE)

Μετάφραση
ΒΗΙΚΚΗΥ ΝΥἂΝΑΔΑΣΣΑΝΑ
(ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΣΕΛΙΟΣ)

Εκδόσεις
ΚΕΝΤΡΟ ΜΕΛΕΤΗΣ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΤΕΡΑΒΑΔΑ

2022

Πνευματικά δικαιώματα ©1959 από τον W. Rahula
Πνευματικά δικαιώματα δεύτερης και διευρυμένης
έκδοσης ©1974 από τον W. Rahula

Πνευματικά δικαιώματα της ελληνικής έκδοσης ©2022
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Τεραβάδα, Α.Μ.Κ.Ε.
Αποστόλου Παύλου 5
Αγία Παρασκευή 153 42
Αθήνα
<https://www.theravada.gr>

ISBN 978-618-86185-0-3

Εκτύπωση:

ΑΦΟΙ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΙ & Π. ΡΟΔΟΠΟΥΛΟΣ Ο.Ε.
Ορφέως 200 (Πάροδος Αγάπης 5)
122 41 Αιγάλεω - Αθήνα

Περιεχόμενα

<i>Συντημήσεις</i>	.. .. .	7
<i>Σημείωση του Εκδότη</i>	.. .. .	8
<i>Πρόλογος</i>	.. .. .	9
<i>Προοίμιο</i>	.. .. .	12
<i>Ο Βούδας</i>	.. .. .	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ I

Η Βουδιστική Νοητική Στάση	.. .. .	19
----------------------------	---------	----

Ο άνθρωπος είναι ανώτατος—Είναι καταφύγιο του εαυτού του—Ευθύνη—Αμφιβολία—Ελευθερία Σκέψης—Ανεκτικότητα—Είναι ο Βουδισμός Θρησκεία ή Φιλοσοφία;—Η Αλήθεια δεν έχει ετικέτα—Όχι τυφλή πίστη, αλλά όραση και κατανόηση—Όχι προσκόλληση, ούτε και στην Αλήθεια—Η παραβολή της σχεδίας—Άχρηστες φανταστικές υποθέσεις—Πρακτική στάση—Η παραβολή του πληγωμένου.

ΟΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΕΥΓΕΝΕΙΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

Η Πρώτη Ευγενής Αλήθεια: Ντούκχα (Δυστυχία)	.. .. .	39
---	---------	----

Ο Βουδισμός δεν είναι απαισιόδοξος ούτε αισιόδοξος, αλλά ρεαλιστικός—Το νόημα του «Ντούκχα»—Τρεις όψεις της εμπειρίας—Τρεις όψεις του «Ντούκχα»—Τι είναι ένα «ον»;—Τα Πέντε Συναθροίσματα της Ύπαρξης—Το πνεύμα δεν είναι αντίθετο προς την ύλη—Η διαρκής ροή—Στοχαστής και Σκέψη—Έχει η ζωή απαρχή;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ III

Η Δεύτερη Ευγενής Αλήθεια: Σαμούνταγια—«Η Έγερση του Ντούκχα»	.. .. .	57
---	---------	----

Ορισμός—Οι Τέσσερις Τροφές—Η ριζική αιτία της δυστυχίας και της συνέχισης—Η φύση της έγερσης και της παύσης—Κάρμα και Επαναγέννηση—Τι είναι θάνατος;—Τι είναι επαναγέννηση;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Η Τρίτη Ευγενής Αλήθεια: Νιρόντχα—«Η Παύση του Ντούκχα»	.. .. .	66
---	---------	----

Τι είναι το Νιρβάνα;—Γλώσσα και Απόλυτη Αλήθεια—Ορισμοί του Νιρβάνα—Το Νιρβάνα δεν είναι αρνητικό—Το Νιρβάνα ως Απόλυτη Αλήθεια—Τι είναι Απόλυτη Αλήθεια;—Η Αλήθεια δεν είναι αρνητική—Νιρβάνα και Σανσάρα—Το Νιρβάνα δεν είναι αποτέλεσμα—Τι υπάρχει μετά το Νιρβάνα;—Λανθασμένες εκφράσεις—Τι συμβαίνει σε έναν Άραχαντ μετά το θάνατο;—Αν δεν υπάρχει Εαυτός, ποιος πραγματώνει το Νιρβάνα;—Το Νιρβάνα σε αυτή τη ζωή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Η Τέταρτη Ευγενής Αλήθεια: <i>Μάγκα</i> —«Η Οδός»	80
<i>Η Μέση Οδός ή η Ευγενής Οκταμελής Οδός—Συμπόνια και Σοφία—Ηθική Διαγωγή—Νοητική Πειθαρχία—Σοφία—Δύο είδη Κατανόησης—Τέσσερις λειτουργίες σχετικά με τις Τέσσερις Ευγενείς Αλήθειες.</i>	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VI

Η Διδαχή της Μη Ψυχής: <i>Ανάττα</i>	89
<i>Τι είναι Ψυχή ή Εαυτός;—Θεός και Ψυχή: Αυτοπροστασία και Αυτοσυντήρηση—Διδασκαλία «Ενάντια στο Ρεύμα»—Αναλυτικές και Συνθετικές μέθοδοι—Εξαρτώμενη ή Συνθηκοκρατημένη Γένεση—Το ζήτημα της Ελεύθερης Βούλησης—Δύο είδη Αλήθειας—Μερικές εσφαλμένες απόψεις—Ο Βούδας αρνείται ρητά την Ψυχή (Ατμαν)—Η σιωπή του Βούδα—Η ιδέα του Εαυτού μια αόριστη εντύπωση—Σωστή στάση—Αν δεν υπάρχει Εαυτός, ποιος δέχεται το αποτέλεσμα του Κάρμα;—Η διδαχή του Ανάττα δεν είναι αρνητική.</i>	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VII

«Διαλογισμός» ή Νοητική Καλλιέργεια: <i>Μπχάβανα</i>	113
<i>Εσφαλμένες απόψεις—Ο Διαλογισμός δεν είναι απόδραση από τη ζωή—Δύο μορφές διαλογισμού—Η Εφαρμογή της Μνήμης και της Ενσυνείδησης—«Διαλογισμός» επί της Αναπνοής—Ενσυνείδηση των δραστηριοτήτων—Ζώντας στην παρούσα στιγμή—«Διαλογισμός» στα Αισθήματα, στο Νου, σε Ηθικά, Πνευματικά και Διανοητικά θέματα.</i>	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ VIII

Αυτά που ο Βούδας Δίδαξε και ο Κόσμος Σήμερα	126
<i>Εσφαλμένες απόψεις—Βουδισμός για όλους—Στην καθημερινή ζωή—Οικογενειακή και κοινωνική ζωή—Η ζωή του λαϊκού χαίρει μεγάλης εκτίμησης—Πώς γίνεται κανείς βουδιστής—Κοινωνικά και οικονομικά προβλήματα—Φτώχεια: αιτία εγκλημάτων—Υλική και πνευματική πρόοδος—Τέσσερα είδη ευτυχίας για τους λαϊκούς—Για την πολιτική, τον πόλεμο και την ειρήνη—Μη βία—Τα δέκα καθήκοντα ενός κυβερνήτη—Το Μήνυμα του Βούδα—Είναι πρακτικό;—Το παράδειγμα του Ασόκα—Ο σκοπός του Βουδισμού.</i>	

Τα Κείμενα Πάλι	146
<i>Επιλεγμένη Βιβλιογραφία</i>	148
<i>Γλωσσάρι</i>	150
<i>Ευρετήριο</i>	157

Η ΒΟΥΔΙΣΤΙΚΗ ΝΟΗΤΙΚΗ ΣΤΑΣΗ

Ανάμεσα στους ιδρυτές θρησκειών, ο Βούδας (αν μας επιτρέπεται να τον αποκαλούμε ιδρυτή θρησκείας με τη λαϊκή έννοια του όρου), υπήρξε ο μόνος δάσκαλος που δεν ισχυρίστηκε ότι ήταν κάτι άλλο πέρα από ανθρώπινο ον, απλά και ξεκάθαρα. Άλλοι δάσκαλοι ήταν είτε ο Θεός, είτε ενσαρκώσεις του με διάφορες μορφές, είτε εμπνευσμένοι απ' αυτόν.¹ Ο Βούδας όχι μόνο ήταν ένα ανθρώπινο ον, αλλά και δεν ισχυρίστηκε μάλιστα ότι εμπνεύστηκε από κάποιο θεό ή από άλλη εξωτερική δύναμη. Απέδωσε όλες τις πραγματώσεις, τις επιτυχίες και τα επιτεύγματά του στην ανθρώπινη προσπάθεια και στην ανθρώπινη νοημοσύνη. Ένας άνθρωπος και μόνον ένας άνθρωπος μπορεί να γίνει Βούδας. Κάθε άνθρωπος έχει μέσα του τη δυνατότητα να γίνει Βούδας, αν βέβαια το θελήσει και προσπαθήσει. Μπορούμε να αποκαλέσουμε τον Βούδα *κατ' εξοχήν* άνθρωπο. Ήταν τόσο τέλειος στην «ανθρωπιά» του, ώστε έφθασε αργότερα να θεωρείται στη λαϊκή θρησκεία σχεδόν «υπεράνθρωπος».

Η θέση του ανθρώπου, σύμφωνα με το Βουδισμό, είναι η ανώτατη. Ο άνθρωπος είναι ο κύριος του εαυτού του και δεν υπάρχει κανένα ανώτερο ον ή δύναμη που εκδικάζει το πεπρωμένο του.

«Το καταφύγιο κάποιου είναι ο εαυτός του· ποιος άλλος θα μπορούσε να είναι το καταφύγιο;»² είπε ο Βούδας. Νουθετούσε τους μαθητές του να «είναι καταφύγιο του εαυτού τους» και ποτέ να μην αναζητούν καταφύγιο ή βοήθεια από κάποιον άλλο.³ Δίδαξε, ενθάρρυνε και παρακίνησε τον καθένα να αναπτυχθεί και

¹ Σ.τ.Μ.: Τουλάχιστον ισχυρίζονταν ότι έτσι ήταν, ή οι ακόλουθοί τους το ισχυρίζονταν.

² DhP, στίχος 160, «*Attā hi attano nātho, ko hi nātho paro siyā*».

³ D II, *Mahāparinibbāna-sutta*, σ. 99.

να εργαστεί για τη δική του απελευθέρωση, διότι ο άνθρωπος έχει τη δύναμη να απελευθερωθεί από όλα τα δεσμά μέσω της δικής του προσωπικής προσπάθειας και νοημοσύνης. Ο Βούδας λέει: «Εσείς πρέπει να εργαστείτε, διότι οι Τατχάγκατα (Βούδες)⁴ απλώς διδάσκουν την οδό».⁵ Αν ο Βούδας μπορεί τουλάχιστον να αποκληθεί «σωτήρας», αυτό γίνεται μόνο με την έννοια ότι αυτός ανακάλυψε κι έδειξε την Οδό προς την Απελευθέρωση, το Νιρβάνα. Αλλά εμείς οι ίδιοι πρέπει να βαδίσουμε την Οδό.

Είναι με βάση αυτή την αρχή της ατομικής ευθύνης που ο Βούδας παραχωρεί την ελευθερία στους μαθητές του. Στην Ομιλία *Mahāparinibbāna-sutta* ο Βούδας λέει ότι ποτέ δε σκέφτηκε να ελέγξει τη Σάνγκα (*Saṅgha*—Κοινότητα των μαθητών),⁶ ούτε θέλησε η Σάνγκα να εξαρτάται απ' αυτόν. Είπε ότι δεν υπήρχε κάποια εσωτερική διδαχή στις διδασκαλίες του, τίποτε κρυμμένο στην «κλειστή χούφτα του δασκάλου» (*ācariya-muttḥi*) ή, για να το πούμε μ' άλλα λόγια, ποτέ δεν υπήρχε κάτι κρυμμένο «στο μανίκι του»!⁷

Η ελευθερία της σκέψης, την οποία επέτρεψε ο Βούδας, είναι κάτι ανήκουστο κάπου αλλού στην ιστορία των θρησκειών. Αυτή η ελευθερία είναι αναγκαία, σύμφωνα με τον Βούδα, επειδή η απελευθέρωση του ανθρώπου εξαρτάται από τη δική του συνειδητοποίηση της Αλήθειας και όχι από την καλοκάγαθη χάρη ενός θεού ή κάποιας εξωτερικής δύναμης ως ανταμοιβή για την υπάκουη καλή συμπεριφορά του.

⁴ Τατχάγκατα (*Tathāgata*) στην κυριολεξία σημαίνει «Αυτός που έφτασε (*gata*) στην Αλήθεια (*tathā*)», δηλαδή «Αυτός που ανακάλυψε την Αλήθεια». Είναι ο όρος που χρησιμοποιείται συνήθως από τον Βούδα όταν αναφέρεται στον εαυτό του και στους Βούδες γενικά.

⁵ DhP, στίχος 276.

⁶ Σάνγκα (*Saṅgha*) στην κυριολεξία σημαίνει «Κοινότητα», αλλά στο Βουδισμό ο όρος δηλώνει την «Κοινότητα των Βουδιστών μοναχών», που είναι η Τάξη των Μοναχών. Ο Βούδας, το *Νιχάμμα* (*Dhamma*, Διδασκαλία) και η Σάνγκα είναι γνωστά ως *Τισάρανα* (*Tisarāṇa*), τα «Τρία Καταφύγια» ή *Τιράτανα* (*Tiratana*, στα σανσκριτικά: *Triratana*), το «Τριπλό Κόσμημα».

⁷ D II, *Mahāparinibbāna-sutta*, σ. 99.

Κάποτε ο Βούδας επισκέφθηκε μια μικρή κωμόπολη ονόματι Κεσαπούττα στο βασίλειο των Κόσαλα. Οι κάτοικοι αυτής της κωμόπολης ήταν γνωστοί με το κοινό όνομα Καλάμα. Όταν άκουσαν ότι ο Βούδας βρισκόταν στην κωμόπολή τους, οι Καλάμα τον επισκέφθηκαν και του είπαν:

«Κύριε, υπάρχουν μερικοί ασκητές και βραχμάνοι που επισκέπτονται την Κεσαπούττα. Εξηγούν και προβάλλουν μόνο τις δικές τους διδαχές, ενώ περιφρονούν, καταδικάζουν και απορρίπτουν τις διδαχές των άλλων. Μετά έρχονται άλλοι ασκητές και βραχμάνοι που κι αυτοί με τη σειρά τους εξηγούν και προβάλλουν μόνο τις δικές τους διδαχές, ενώ περιφρονούν, καταδικάζουν και απορρίπτουν τις διδαχές των άλλων. Αλλά εμείς, Κύριε, έχουμε πάντα αμφιβολία και σύγχυση για το ποιος απ' αυτούς τους σεβάσμιους ασκητές και βραχμάνους λείπει την αλήθεια (*sacca*) και ποιος ψέμα (*musā*)».

Τότε ο Βούδας τούς έδωσε την ακόλουθη συμβουλή, μοναδική στην ιστορία των θρησκειών:

«Ναι, Καλάμα, είναι σωστό να έχετε αμφιβολία και σύγχυση, διότι η αμφιβολία προέκυψε από ένα θέμα που είναι αμφίβολο. Τώρα, προσέξτε εσείς, Καλάμα, μην παρασύρεστε από διαδόσεις, ή παραδόσεις, ή φήμες. Μην παρασύρεστε από την αυθεντία των θρησκευτικών κειμένων, ούτε από την απλή λογική ή από τα συμπεράσματα, ούτε από το να λαμβάνετε υπόψη ευλογοφάνιες, ούτε από την τέρψη για υποθετικές και θεωρητικές απόψεις, ούτε από τις φαινομενικές πιθανότητες, ούτε από την ιδέα “αυτός είναι ο δάσκαλός μας” (*γκούρου—guru*). Αλλά, ω Καλάμα, όταν εσείς οι ίδιοι γνωρίζετε ότι ορισμένα πράγματα είναι φαύλα (*akusala*), λανθασμένα και κακά, τότε εγκαταλείψτε τα... Κι όταν εσείς οι ίδιοι γνωρίζετε ότι ορισμένα πράγματα είναι ευεργετικά και καλά (*kusala*), τότε αποδεχθείτε τα και ακολουθήστε τα».⁸

Ο Βούδας προχώρησε ακόμα περαιτέρω. Είπε στους μοναχούς ότι ένας μαθητής πρέπει να θέτει υπό εξέταση ακόμα και τον ίδιο

⁸ A I, *Kesamutti-sutta* ή *Kālāma-sutta*, σ. 188.

τον Τατχάγκατα (Βούδα), έτσι ώστε (ο μαθητής) να είναι πλήρως πεπεισμένος για την αληθινή αξία του δασκάλου τον οποίο ακολουθεί.⁹

Σύμφωνα με τη διδασκαλία του Βούδα, η αμφιβολία (*vicikicchā*) είναι ένα από τα πέντε πνευματικά Εμπόδια (*nīvaraṇa*)¹⁰ για την καθαρή κατανόηση της Αλήθειας και την πνευματική πρόοδο (ή μάλιστα και για κάθε πρόοδο). Η αμφιβολία, όμως, δεν είναι «αμαρτία», επειδή δεν υπάρχουν άρθρα πίστεως στο Βουδισμό. Στην πραγματικότητα δεν υπάρχει «αμαρτία» στο Βουδισμό όπως η «αμαρτία» ή το «αμάρτημα» νοείται σε μερικές θρησκείες. Η ρίζα όλων των κακών είναι η άγνοια (*avijjā*) και οι λανθασμένες απόψεις (*micchā-diṭṭhi*). Είναι αναντίρρητο το γεγονός ότι όσο υπάρχει αμφιβολία, σύγχυση και αμφιταλάντευση, καμία πρόοδος δεν είναι δυνατή. Είναι επίσης εξίσου αναντίρρητο ότι πρέπει να υπάρχει αμφιβολία όσο καιρό κάποιος δεν κατανοεί ή δε βλέπει καθαρά. Αλλά προκειμένου να προοδεύσει περαιτέρω, είναι απολύτως αναγκαίο να απαλλαγεί από την αμφιβολία. Για να απαλλαγεί κάποιος από την αμφιβολία, πρέπει να δει καθαρά.

Δεν έχει νόημα να λέμε ότι δεν πρέπει κάποιος να αμφιβάλλει ή ότι πρέπει να πιστεύει. Με το να λέτε απλώς «πιστεύω», δε σημαίνει ότι κατανοείτε και βλέπετε. Όταν ένας σπουδαστής εργάζεται πάνω σ' ένα μαθηματικό πρόβλημα, φτάνει σ' ένα σημείο πέρα από το οποίο δε γνωρίζει πώς να προχωρήσει και τότε βρίσκεται σε αμφιβολία και αμηχανία. Όσο έχει αυτή την αμφιβολία, δεν μπορεί να προχωρήσει. Αν θέλει να προχωρήσει, πρέπει να ξεδιαλύνει αυτή την αμφιβολία. Και υπάρχουν τρόποι για να την ξεδιαλύνει. Με το να λέει απλώς «πιστεύω» ή «δεν αμφιβάλλω», σίγουρα δε θα επιλύσει το πρόβλημα. Το να πιέσει τον εαυτό του να πιστεύει και να αποδέχεται κάτι χωρίς να το κατανοεί είναι θέμα πολιτικό, όχι όμως πνευματικό ή διανοητικό.

⁹ Μ Ι, 47. *Vīmaṃsaka-sutta*, σ. 317.

¹⁰ Τα Πέντε Πνευματικά Εμπόδια είναι: 1) η φιλήδονη θέληση (*kāmacchanda*), 2) η κακοβουλία/ο θυμός (*vyapāda*), 3) η νωθρότητα και η νύστα (*thīna-middha*), 4) η ανησυχία και τύψη (*uddhacca-kukkucca*), και 5) η αμφιβολία (*vicikicchā*).

Ο Βούδας ήταν πάντα πρόθυμος να απομακρύνει την αμφιβολία. Ακόμα και λίγα λεπτά πριν από το θάνατό του, ζήτησε από τους μαθητές του αρκετές φορές να τον ρωτήσουν αν είχαν κάποιες αμφιβολίες σχετικά με τη διδασκαλία του, ώστε να μη μετανιώνουν αργότερα για το ότι δεν μπόρεσαν να τις ξεκαθαρίσουν. Αλλά οι μαθητές παρέμειναν σιωπηλοί. Αυτό που είπε τότε είναι συγκινητικό: «Αν είναι από σεβασμό προς το Δάσκαλο που δε ρωτάτε τίποτα, τότε ας ενημερώσει έστω κάποιος από εσάς το φίλο του» (δηλαδή ας το πει στο φίλο του, έτσι ώστε ο δεύτερος να κάνει την ερώτηση για λογαριασμό του άλλου).¹¹

Όχι μόνο η ελευθερία της σκέψης, αλλά και η ανεκτικότητα που επέτρεπε ο Βούδας, εκπλήσσει το μελετητή της ιστορίας των θρησκειών. Κάποτε στη Νάλαντα ένας εξέχων και πλούσιος οικοδεσπότης ονόματι Ουπάλι (*Upāli*), πασίγνωστος λαϊκός μαθητής του Νιγκάντα Νάταπουττα (*Nigantha Nātaputta*– Τζάινα Μαχαβίρα), στάλθηκε ειδικά από τον ίδιο τον Μαχαβίρα για να συναντήσει τον Βούδα και να τον νικήσει με επιχειρήματα πάνω σε ορισμένα σημεία της θεωρίας του κάρμα, επειδή οι απόψεις του Βούδα για το θέμα αυτό ήταν διαφορετικές από εκείνες του Μαχαβίρα.¹² Αντίθετα όμως με τις προσδοκίες, ο Ουπάλι είχε πεισθεί στο τέλος της συζήτησης ότι οι απόψεις του Βούδα ήταν σωστές και εκείνες του δασκάλου του λανθασμένες. Έτσι παρακάλεσε τον Βούδα να τον δεχθεί ως έναν από τους λαϊκούς μαθητές του (*upāsaka*). Αλλά ο Βούδας τού ζήτησε να το ξανασκεφτεί και να μη βιαστεί, διότι «η προσεκτική εξέταση είναι πρέπουσα για πασίγνωστους ανθρώπους όπως εσύ». Όταν ο Ουπάλι εξέφρασε και πάλι την επιθυμία του, ο Βούδας τού ζήτησε να συνεχίσει να σέβεται και να υποστηρίζει τους πρώην θρησκευτικούς δασκάλους του όπως συνήθιζε μέχρι τότε.¹³

¹¹ D II, *Mahāparinibbāna Sutta*, σ. 155.

¹² Ο Μαχαβίρα (*Mahāvīra*), ο ιδρυτής του Τζαϊνισμού, ήταν σύγχρονος του Βούδα και πιθανώς μερικά χρόνια μεγαλύτερός του.

¹³ M I, 56. *Upāli-sutta*, σ. 378.

Τον τρίτο αιώνα π.Χ., ο μέγας Βουδιστής αυτοκράτορας Ασόκα της Ινδίας, ακολουθώντας αυτό το ευγενές παράδειγμα της ανεκτικότητας και της κατανόησης, τιμούσε και υποστήριζε όλες τις άλλες θρησκείες στην αχανή αυτοκρατορία του. Σ' ένα από τα Διατάγματα του που ήταν χαραγμένο σε πέτρα, το πρωτότυπο του οποίου μπορεί να διαβάσει κανείς ακόμα και σήμερα, ο Αυτοκράτορας διακήρυξε:

«Δεν πρέπει να τιμά κανείς μόνο τη δική του θρησκεία και να καταδικάζει τις θρησκείες των άλλων, αλλά πρέπει να τιμά τις θρησκείες των άλλων για τον έναν ή τον άλλο λόγο. Πράττοντας έτσι βοηθάει τη δική του θρησκεία να αναπτυχθεί και παρέχει επίσης υπηρεσία στις θρησκείες των άλλων. Δρώντας διαφορετικά, σκάβει τον τάφο της δικής του θρησκείας και βλάπτει επίσης άλλες θρησκείες. Όποιος τιμά τη δική του θρησκεία και καταδικάζει τις άλλες, το κάνει όντως από αφοσίωση στη δική του θρησκεία, σκεπτόμενος “θα δοξάσω τη θρησκεία μου”. Αλλά, απεναντίας, κάνοντάς το βλάπτει τη θρησκεία του πολύ πιο σοβαρά. Επομένως, η ομόνοια είναι καλή: Ας ακούσουν όλοι, και ας είναι πρόθυμοι να ακούσουν τις διδαχές που επαγγέλλονται οι άλλοι».¹⁴

Θα πρέπει να προσθέσουμε εδώ ότι αυτό το πνεύμα της συμπονετικής κατανόησης θα έπρεπε να εφαρμόζεται σήμερα όχι μόνο στα θέματα της θρησκευτικής διδαχής, αλλά επίσης και σε άλλα θέματα.

Αυτό το πνεύμα ανεκτικότητας και κατανόησης υπήρξε από την αρχή ένα από τα πιο αγαπημένα ιδανικά της βουδιστικής κουλτούρας και του πολιτισμού. Αυτός είναι ο λόγος που δεν υπάρχει ούτε ένα παράδειγμα καταδίωξης ή χυσίματος έστω και μιας σταγόνας αίματος για τον προσηλυτισμό ανθρώπων στο Βουδισμό, ή για τη διάδοσή του κατά τη διάρκεια της μακράς ιστορίας του των 2500 ετών. Εξαπλώθηκε ειρηνικά σε ολόκληρη την ήπειρο της Ασίας, έχοντας σήμερα πάνω από 500 εκατομμύ-

¹⁴ Πέτρινο Διάταγμα (Rock Edict), XII.

ρια ακόλουθους. Η βία, με οποιαδήποτε μορφή και πρόσχημα, είναι απολύτως αντίθετη προς τη διδασκαλία του Βούδα.

Ο Βουδισμός είναι Θρησκεία ή Φιλοσοφία;

Το ερώτημα έχει τεθεί συχνά: Είναι ο Βουδισμός θρησκεία ή φιλοσοφία; Δεν έχει σημασία πώς τον αποκαλείτε. Ο Βουδισμός παραμένει αυτό που είναι, οποιαδήποτε ετικέτα κι αν του βάλετε. Η ετικέτα είναι άνευ σημασίας. Ακόμα και η ετικέτα «Βουδισμός» που δίνουμε στη διδασκαλία του Βούδα, έχει μικρή σημασία. Το όνομα που δίνει κανείς είναι επουσιώδες.

Τι υπάρχει σε ένα όνομα; Αυτό που ονομάζουμε τριαντάφυλλο, θα μοσχοβολούσε εξίσου γλυκά και με άλλο όνομα.

Κατά τον ίδιο τρόπο, η Αλήθεια δε χρειάζεται ετικέτα: δεν είναι ούτε βουδιστική, χριστιανική, ινδουιστική, ούτε μουσουλμανική. Δεν αποτελεί μονοπώλιο κανενός. Οι σχισματικές ετικέτες αποτελούν εμπόδιο για την ανεξάρτητη κατανόηση της Αλήθειας, και δημιουργούν επιβλαβείς προκαταλήψεις στο νου των ανθρώπων.

Αυτό αληθεύει όχι μόνο για τα διανοητικά και πνευματικά ζητήματα, αλλά και για τις ανθρώπινες σχέσεις. Όταν, για παράδειγμα, συναντάμε κάποιον, δεν τον βλέπουμε ως ανθρώπινο ον, αλλά του βάζουμε μια ετικέτα, όπως Άγγλος, Γάλλος, Γερμανός, Αμερικανός ή Ιουδαίος, και τον κρίνουμε με όλες τις προκαταλήψεις που σχετίζονται με την ετικέτα που έχουμε στο νου μας. Ωστόσο, αυτός μπορεί να είναι εντελώς απαλλαγμένος από εκείνα τα χαρακτηριστικά που εμείς του αποδίδουμε.

Οι άνθρωποι αρέσκονται τόσο πολύ στις ετικέτες διάκρισης, ώστε φτάνουν στο σημείο να τις βάζουν ακόμα και στις ανθρώπινες ιδιότητες και στα συναισθήματα που είναι κοινά για όλους. Έτσι, μιλούν για διάφορα «είδη» ελεημοσύνης, όπως για παράδειγμα, για βουδιστική ελεημοσύνη ή για χριστιανική ελεημοσύ-

νη, και καταφρονούν άλλα «είδη» ελεημοσύνης. Αλλά η ελεημοσύνη δεν μπορεί να είναι σχισματική· δεν είναι ούτε χριστιανική, βουδιστική, ινδουιστική, ούτε μουσουλμανική. Η αγάπη της μητέρας για το παιδί της δεν είναι ούτε βουδιστική ούτε χριστιανική: είναι μητρική αγάπη. Ανθρώπινες ιδιότητες και συναισθήματα, όπως η αγάπη, η ελεημοσύνη, η συμπόνια, η ανεκτικότητα, η υπομονή, η φιλία, η επιθυμία, το μίσος, η κακοβουλία, η άγνοια, η υπεροψία κτλ., δε χρειάζονται σχισματικές ετικέτες, δεν ανήκουν σε συγκεκριμένες θρησκείες.

Για τον αναζητητή της Αλήθειας δεν έχει σημασία από πού προέρχεται μια ιδέα. Η πηγή και η εξέλιξη μιας ιδέας είναι ένα θέμα για τον ακαδημαϊκό. Στην πραγματικότητα, προκειμένου να κατανοήσουμε την Αλήθεια, δεν είναι απαραίτητο ούτε καν να γνωρίζουμε αν η διδασκαλία προέρχεται από τον Βούδα ή από κάποιον άλλο. Αυτό που είναι ουσιώδες είναι να δει κανείς το αντικείμενο, να το κατανοήσει. Υπάρχει μια σημαντική ιστορία στη *Majjhima-nikāya* (Μέση Συλλογή, σούττα Αρ. 140) που το περιγράφει αυτό.

Κάποτε ο Βούδας πέρασε μια νύχτα στο υπόστεγο ενός αγγειοπλάστη. Στο ίδιο υπόστεγο βρισκόταν ένας νεαρός ασκητής που είχε φτάσει εκεί νωρίτερα.¹⁵ Δε γνωρίζονταν μεταξύ τους. Ο Βούδας παρατήρησε τον ασκητή και σκέφτηκε: «Ευχάριστοι είναι οι τρόποι αυτού του νεαρού. Θα ήταν καλό να ρωτούσα γι' αυτόν». Έτσι ο Βούδας τον ρώτησε: «Μοναχέ, για χάρη ποιανού το όνομα εγκατέλειψες το σπίτι σου; Ποιος είναι ο δάσκαλός σου; Ποιανού η διδασκαλία σου αρέσει;».¹⁶

¹⁵ Στην Ινδία τα υπόστεγα ή τα εργαστήρια των αγγειοπλαστών είναι ευρύχωρα και ήσυχα. Υπάρχουν αναφορές στα κείμενα της Πάλι για ασκητές και ερημίτες, καθώς και για τον ίδιο τον Βούδα, οι οποίοι διανυκτερεύουν μια νύχτα στο υπόστεγο κάποιου αγγειοπλάστη κατά τη διάρκεια των περιπλανήσεών τους.

¹⁶ Μοναχός (*μπχίικχου*—*bhikkhu*): Είναι ενδιαφέρον να σημειωθεί εδώ ότι ο Βούδας αναφέρεται σ' αυτόν τον ασκητή ως *μπχίικχου*, όρος ο οποίος χρησιμοποιείται για τους Βουδιστές μοναχούς. Στη συνέχεια θα φανεί ότι δεν ήταν *μπχίικχου*, ούτε μέλος της Κοινότητας της *Saṅgha*, διότι ζήτησε από τον Βούδα

«Φίλε», απάντησε ο νεαρός, «υπάρχει ο ασκητής Γκόταμα, ένας απόγονος των Σάκκα, που εγκατέλειψε την οικογένεια των Σάκκα για να γίνει ασκητής. Έχει εξαπλωθεί μεγάλη φήμη γι' αυτόν ότι είναι ένας Άραχαντ (Άξιος), ένας Πλήρως Φωτισμένος. Στο όνομα αυτού του Ευλογημένου έχω γίνει ασκητής. Αυτός είναι ο Δάσκαλός μου και η δική του διδασκαλία μου αρέσει».

«Πού ζει τώρα αυτός ο Ευλογημένος, ο Άραχαντ, ο Πλήρως Φωτισμένος;»

«Στις πολιτείες του Βορρά, φίλε μου, υπάρχει μια πόλη που ονομάζεται Σάβατχι. Είναι εκεί που ζει τώρα ο Ευλογημένος, ο Άραχαντ, ο Πλήρως Φωτισμένος».

«Έχεις δει ποτέ τον Ευλογημένο; Θα τον αναγνώριζες αν τον συναντούσες;»

«Ποτέ δεν έχω δει τον Ευλογημένο. Ούτε θα τον αναγνώριζα αν τον συναντούσα».

Ο Βούδας συνειδητοποίησε ότι στο δικό του όνομα αυτός ο άγνωστος νεαρός είχε εγκαταλείψει το σπίτι του και είχε γίνει ασκητής. Αλλά χωρίς να αποκαλύψει την ταυτότητά του είπε: «Μοναχέ, θα σου διδάξω τη διδασκαλία. Άκουσε και δώσε προσοχή. Θα μιλήσω».

«Πολύ καλά, φίλε», είπε ο νεαρός συμφωνώντας.

Τότε ο Βούδας έδωσε σ' αυτόν το νεαρό μια πολύ αξιοσημείωτη ομιλία εξηγώντας την Αλήθεια (η ουσία της οποίας θα δοθεί αργότερα).¹⁷

Μόνο στο τέλος της ομιλίας ο νεαρός ασκητής, του οποίου το όνομα ήταν Πουκκουσάτι, συνειδητοποίησε ότι το άτομο που του

να τον δεχτεί στην Κοινότητα. Ίσως στην εποχή του Βούδα ο όρος «μπχίκχου» να χρησιμοποιούνταν μερικές φορές αδιακρίτως ακόμη και για άλλους ασκητές, ή ο Βούδας να μην ήταν πολύ αυστηρός στη χρήση του όρου. *Μπχίκχου* σημαίνει «επαίτης», «ένας που ζητιανεύει τροφή» και μάλλον χρησιμοποιήθηκε εδώ με την κυριολεκτική και αρχική του έννοια. Αλλά σήμερα ο όρος «μπχίκχου» χρησιμοποιείται μόνο για τους βουδιστές μοναχούς, ειδικά σε χώρες της Τεραβάδα, όπως είναι η Κεϋλάνη (Σρι Λάνκα), η Βιρμανία (Μιανμάρ), η Ταϊλάνδη, η Καμπότζη και η Τσιταγκόνγκ.

¹⁷ Στο κεφάλαιο για την Τρίτη Ευγενή Αλήθεια, βλ. σ. 70.

«Μέχρι σήμερα χιλιάδες είναι τα βιβλία που έχουν εκδοθεί σε πολλές γλώσσες με αντικείμενο το Βουδισμό. Ωστόσο, λίγα είναι εκείνα που παρουσιάζουν αυτά που πραγματικά δίδαξε ο ιδρυτής του Βουδισμού, ο ιστορικός Βούδας Γκόταμα, και, από αυτά, ελάχιστα είναι εκείνα που έχουν γραφτεί με απλό και κατανοητό τρόπο για το δυτικό άνθρωπο.

Το παρόν πληροί αμφότερα τα κριτήρια και είναι ένα από τα κλασικότερα βιβλία που παραθέτουν με ακρίβεια τις αυθεντικές Διδασκαλίες του Βούδα. Είναι ένας περιεκτικός, σαφής, αξιόπιστος και κατατοπιστικός οδηγός που μεταφέρει την αληθινή φύση της βουδιστικής σοφίας, και απολαύει μεγάλης δημοτικότητας σε ολόκληρο τον κόσμο όχι μόνο σε αναγνωστικούς, αλλά και σε ακαδημαϊκούς κύκλους».

*Μιχαήλ Ξυνός
Επίτιμος Πρόξενος της Σρι Λάνκα*